

TEGEVUSKAVA

kutseharidussüsteemi arendamiseks Eestis

aastatel 2001 – 2004

2001

Käesolev tegevuskava valmis Haridusministeeriumi kutsehariduse osakonna, Kutsehariduse ja Tööhõive Seirekeskuse ja sotsiaalsete partnerite koostöös. Tegevuskava on heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse otsusega 12.06.2001

© Haridusministeerium, Kutsehariduse ja Tööhõive Seirekeskus

Tõnismägi 11
15192, Tallinn
tel. 0 6281529
faks 0 6418200
tiina@hm.ee
www.hm.ee

Trükk: OÜ Sõnasepp, 2001

Sisukord

SISUKORD	3
SISSEJUHATUS	4
KUTSEHARIDUSSÜSTEEMI ARENDAMISE EESMÄRGID JA TULEMUSED AASTATEL 1996 – 2000.A.	5
1.1 Eesmärgid:	5
1.2 Tulemused:	6
KUTSEHARIDUSSÜSTEEMI ARENDAMINE AASTATEL 2001 – 2004.	8
1.3 Lähtekohad	8
1.4 Kutseharidussüsteemi SWOT	9
1.5 Kaugemad eesmärgid – aastaks 2004	10
Prioriteet 1: Õppimisvõimaluste tagamine:	10
Prioriteet 2: Õppe kvaliteedi kindlustamine	11
1.6 Töösuunad aastal 2001	14
1. Sotsiaalse õigluse ja kutsealase koolituse kättesaadavuse tagamine.	14
2. Õppimisvõimaluste laiendamine kutsekõrghariduse tasemel.	14
3. Koolituse sisu kaasajastamine ja töö tulemuslikkuse tõstmine.	15
4. Ressursside tõhusam kasutamine.	15
1.7 Kutseõppeasutuste võrgu ümberkorraldamine 2001 – 2004.a.	16
1.8 Meetmed püstitatud eesmärkide saavutamiseks*	17
KUTSEHARIDUSSÜSTEEMI RAHASTAMINE – EELARVESTRAATEEGIA	20
KASUTATUD MATERJALID	23
KUTSEALANE EELKOOLITUS GÜMNAASIUMIÕPILASTELE	24
KUTSEALANE EELKOOLITUS PÕHIHARIDUSETA NOORTELE	27

Tegevuskava kutseharidussüsteemi arendamiseks Eestis aastatel 2001 – 2004

Sissejuhatus

Eesti Vabariigi Riiklikus Arengukavas 2000 – 2003, Majanduse Arengukavas 1999 – 2003 ning Tööhõive Tegevuskavas 2000 IV – 2001 on kirjeldatud prioriteetsed tegevused valmisoleku saavutamiseks Euroopa Liidu tööhõivestrateegia rakendamiseks. Arvestades arenguid töö- ja töajuturul Eestis ja Euroopas, sisaldab käesolev tegevuskava samme, mille kaudu saavutatakse inimeste suurem valmisolek edukaks toimetulekuks tööelus.

Eesti haridussüsteemi missioon on luua eeldused ja tingimused, et

kõigist ühiskonna liikmetest kujuneksid õppivad inimesed, kes omandatud teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtushinnangute ja käitumisnormide abil suudavad edukalt toime tulla isiklikus, töö- ja ühiskonnaelus,

Sellest tulenevalt peab Eesti kutseharidussüsteem tagama noorte sotsiaalse ja kutsealase valmisoleku tööelu alustamiseks ning ette valmistama oskustöajõudu, kes on konkurentsivõimeline nii Eesti kui rahvusvahelisel töajuturul.

Kutseharidussüsteemi tegevuskava koostamise eesmärk on määratleda põhilised arengusuunad kutseharidussüsteemis eelseisvateks aastateks, teavitada üldsust, koolitajaid ja sotsiaalseid partnereid. Käesolevas tegevuskavas on esitatud ülevaade kutseharidussüsteemi senisest arengust, lähemad ja kaugemad tegevusuunad ning meetmed püstitatud eesmärkide saavutamiseks.

Eesmärgist tulenevalt peab kutseharidussüsteem olema:

atraktiivne – õpilastel on soov, huvi, kasulik õppida;

paindlik – kohaneb kiiresti töajuturul/ühiskonnas toimuvate muutustega;

kättesaadav – kõigile sihtgruppidele on tagatud võimalused õppimiseks;

ajakohane – kaasajale vastav koolitus, koolituse sisu vastab töajuturu nõuetele;

tulemuslik – süsteem toimib efektiivselt ja püstitatud eesmärgid saavutatakse;

kvaliteetne – koolitatud töajõud on töajuturul konkurentsivõimeline ja on tagatud võimalused elukestvaks õppimiseks.

Noortele tööturul konkureerimiseks, sotsiaalse valmisoleku tagamiseks ja kutsehariduse kättesaadavuse laiendamise eesmärgil kaasajastatakse õpetuse sisu, mis on eelduseks koolituse kvaliteedi tagamisel. Lähiaastatel muudetakse üleminek koolist tööellu paindlikumaks ja võimalusterohkemaks. Lähtudes oma soovidest ja tööandjate nõudmistest, hakkavad noored reageerima kiiremini ja adekvaatsemalt muutustele töö iseloomus ja tööturul.

Eelduseks on:

- terve majandus ja hästi-toimiv (ning “nooresõbralik”) tööturg;
- läbimõeldud võimalused esmakoolituse, tööelu ja edasiõppimise ühendamiseks;
- võrgustikud riskigruppide toetamiseks;
- regionaalsest tööjõu vajadusest lähtuvad kutsealase esma- ja ümberõppe võimalused täiskasvanutele;
- vajaliku asjakohase tööalase informatsiooni kättesaadavus ja juhendamine/nõustamine;
- toimivad nõustamis- ja tööturuinstitutsioonid, tulemuslik nõustamise protsess ja tagasiside pidev analüüs.

Kutseharidussüsteemi arendamise eesmärgid ja tulemused aastatel 1996 – 2000.a.

1.1 Eesmärgid:

1996.aastal kutsehariduse reformimist alustades oli eesmärgiks:

- muuta inimeste mõtteviisi ja hoiakuid tööalasesse haridusse suhtumises;
- juhtida ühiskonna tähelepanu kutsehariduse ümberkorraldamise vajadustele;
- arendada koostööd sotsiaalsete partneritega;
- tõsta kutseõppeasutuste töö tulemuslikkust kasutades olemasolevaid ressursse (õpetajad, aeg, raha, hooned, seadmed) säästlikumalt ja tõhusamalt;
- soodustada innovaatilist tegevust kutsealase koolituse taseme paremaks muutmisel.

1996 – 2000 jõuti ühiskondliku kokkuleppeni kutsehariduse ümberkorraldamise teedest, algas konstruktiivne dialoog koolitajate ja sotsiaalsete partnerite vahel, loodi seadusandlik baas ja tingimused süsteemi arengu suunamiseks vastavalt Eestis toimunud muutustele, olemasolevate ressursside tõhusamaks kasutamiseks, uute õppekavade väljatöötamiseks ja kutseõppeasutuste personali arendamiseks.

1.2 Tulemused:

<i>seadusandlik baas</i>	<p>Kutsehariduse kontseptuaalsed lähtekohad – hariduspoliitiline arenguprogramm (heaks kiidetud 13.01.1998.a. VV otsusega), Kutseõppeasutuse seadus, 1998 (RT I 1998, 64/65, 1007); Riikliku Õppekava üldnõuded (kinnitatud 13.10.1998.a. VV määrus nr 233 ja täiendatud 28.03.2000.a. määrus nr 98)</p>
<p><i>koostöö</i></p> <p><i>Eestis</i></p> <p><i>rahvusvaheline</i></p>	<p>tööandjate, kutseliitude, ametiühingute, töövõtjate ühenduste, kõrgkoolide ja kutsehariduse asjatundjatega; 18.12.2000.a. sõlmiti ühise tegevuse kokkulepe vajaliku kvalifikatsiooniga tööjõu ettevalmistamiseks Haridusministeeriumi, Majandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Eesti Tööstuse- ja Tööandjate Keskliidu, Eesti Kaubandus- Tööstuskoja ja Eesti Ametiühingute Keskliidu vahel</p> <p>kaasaegsete õppekavade koostamine, õpetajate / koolijuhtide koolitamine, õppebaaside täiendamine, õpilasvahetused. Kutsevõistlusel EuroSkills-98 saavutasid meie noored juuksurite ning ehitaja-plaatijate võistluses pronksmedalid</p>
<i>rahvuslik töötajate kvalifikatsioonisüsteem</i>	<p>alates 1999.a töötab Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juures 12 kutsenõukogu, kinnitatud on 135 kutsestandardit</p>
<i>õppimisvõimalused</i>	<p>õpilaste arv suurenes ~ 25 % võrra alates 1993.a, (2000/01 õppeaastal 30872 õpilast), õppimisvõimalused on laienenud täiskasvanutele ning erivajadustega inimestele, riigi toetus erakutseõppeasutustele</p>
<p><i>õppe sisu reformimine</i></p> <p><i>kutsekeskharidus</i></p> <p><i>kutsekõrgharidus</i></p> <p><i>moodulõpe</i></p>	<p>õppekavades suurendati kutsealase koolituse mahtu, vähendati kohustuslikku õppeaega põhihariduse järgses koolituses, korrastati koolitus haridustasemeti</p> <p>...A. kutsekeskharidus põhihariduse baasil (vähemalt 120 õppenädalat): erialaõpe vähemalt 50 %, üldhariduslikud ained vähemalt 50 õ-näd õppekava üldmahust,</p> <p>...B. kutsekeskharidus keskhariduse baasil (40 – 100 õ-näd) erialaõpe vähemalt 85 % ja üldhariduslikud ained 6 õ-näd õppekava üldmahust</p> <p>(120 – 160 õ-näd) erialaõpe 75 % (sh praktiline õpe vähemalt 35 %) õppekava üldmahust; 1998.a algas õpe humanitaar- ja tervishoiu, 1999.a tehnika ja tehnoloogia valdkondades</p> <p>1996.a alustati Phare kutsehariduse reformi projekti raames 13 pilootkoolis paindlike, moodulõppekavade väljatöötamist, mis võimaldavad õppijale suuremaid valikuid nii erialati kui ka õppetöö korralduses; moodulõppekavad on suunatud laiapõhjalise baashariduse omandamiseks kutseala valdkonnas, et pärast kooli lõpetamist oleks võimalik lühikese ajaga spetsialiseeruda ning kohaneda vastavalt muutustele tööturul, st. ümber õppida või end täiendada.</p>

<p><i>õppekava arendus</i></p>	<p>1996 – 1998.a õppekava arendajate täienduskoolitus Phare 13 pilootkoolis, mida 1999.a jätkati 24 satelliitkoolis; 1995 – 1999.a koostöö Iiri, Taani ja Soome õppekava arendajatega; kutsestandarditel põhinevate valdkonna õppekavade ettevalmistamine – arendustöö koos praktilise katsetamisega. 2000.a valmistati ette 14 uut õppekava ärianduse, ehituse, tervishoiu, metsanduse, tootlustuse- ja isikuteeninduse valdkondades. 2000.a on kõik koolide õppekavad moodulpõhised, nendest 30% vastab kutsestandarditele gümnaasiumi õpilastele võimaluste loomine kutsealaseks eelkoolituseks: 1995 – 1999.a õppekava mudeli väljatöötamine Eesti Ärikoolitusprogrammi raames, Eesti- Taani koostöös</p>
<p><i>koolijuhtide ja õpetajate kvalifikatsiooninõuded</i></p>	<p>1999.a muudeti koolijuhtide ja õpetajate kvalifikatsiooninõudeid: koolijuhtidel on nõutav juhtimisalane täienduskoolitus vähemalt 240 t mahus; õpetajatel peab alates 1. sept 2003.a olema erialane või pedagoogiline kõrgharidus; alates 1999.a on õpetajate regulaarne erialane stažeerimine ettevõtetes kohustuslik</p>
<p><i>koolijuhtide kvalifikatsiooni tõstmine</i></p>	<p>1996 – 2000.a on vahetunud 25 % koolijuhtidest (sh. 21 direktorit); 92 koolijuhti läbis juhtimisalase täienduskoolituse (240 t.)</p>
<p><i>personali arendus</i></p>	<p>lisaks avalik-õiguslikele ülikoolidele (TPÜ, TÜ, TTÜ) laienes koolide pedagoogilise personali koolitajate ring erainstituutsioonide (Eesti Kõrgem Kommertsikool) ja rahvusvaheliste organisatsioonide (Euroopa Koolitusfond, Rahvusvaheline Tööorganisatsioon) võrra; kutsekõrghariduse õppekavasid õpetavad õpetajad on läbimas või läbinud kraadiõppe ülikoolides või koolituse välisriikides; üle 20 kutsehariduse-alast uurimuslikku tööd on kaitstud bakalaureuse ja magistriõppe tasemel TÜs, TTÜs, TPÜs</p>
<p><i>kutseõppeasutuste võrk</i></p>	<p>alates 1996.a, on riigile kuuluvate koolide arv vähenenud 11 õppeasutuse võrra; 1997 – 1998.a ühendati kutseõppeasutused Tallinnas ja Saaremaal; 1999.a Valga-, Võru-, Viljandimaal ning Tallinnas; 2000.a Narvas (4 kooli), Pärnus (2) ja Tallinnas (2); kutseõppeasutuste (12 kooli) ületamine Põllumajandusministeeriumi haldusalast Haridusministeeriumi haldusalasse lõpetati 1.septembriks 2000.a. 01.01.2001 oli Haridusministeeriumi hallata 58 kutseõppeasutust</p>

Kutseharidussüsteemi arendamine aastatel 2001 – 2004.

1.3 Lähtekohad

Kutseharidussüsteemis aastatel 1996-2000 toimunud ümberkorraldused võimaldavad kutsehariduse arengu suunata arenenud riikide kutsehariduses ennast õigustanud trendide aktiivsemale järgimisele:

- senised **tugevad piirid haridussüsteemis erinevate haridusliikide vahel kaovad**, kutsehariduse osa üldhariduse liinis kasvab, kutsealases koolituses muutub järjest olulisemaks üldhariduslik baasharidus;
- kutsealane **esmakoolitus muutub laiapõhjaliseks**, kitsas spetsialiseerumine lükkub tööellu;
- kutsekeskharidusest **kõrgharidusse liikumiseks luuakse uusi võimalusi**, arendades edasi õpetust kutsekõrghariduslike õppekavade alusel;
- **moodulitel põhinev kutsealane koolitus** leiab järjest laialdasemat kasutust, andes õppijatele rohkem valikuvõimalusi erinevate õpiteede kombineerimiseks.

Kutseharidussüsteemi arendamisel 2001 – 2004.a võetakse aluseks eespool loetletud tulemused, 1996 – 2000.a valminud haridussüsteemi arengukavad, strateegiad, poliitilised dokumendid ja seadusandlikud aktid, samuti koolitust, tööturгу ja majandussektorite arengut puudutavad uuringud ning kutsenõukogude, kutseliitude jt tööandjate ja töövõtjate organisatsioonide seisukohad ja ettepanekud ning välisriikide kutsehariduse arendamise kogemused ja läbi viidud kutsehariduse alased uuringud.

Aastatel 1996 – 2000 on toimunud mitmeid üleriigilisi ja rahvusvahelisi nõupidamisi, konverentse, seminare kutsehariduse sisu ja korralduse kaasajastamise, tööturu arengute ja tööhõive teemadel. Eesti haridussüsteemi arendamisega seotud probleeme, sh kutseharidusega seonduvat on analüüsitud Eesti Haridusfoorumitel. Nendel üritustel väljatoodud seisukohad ja kokkuvõtted on täiendav informatsioon kutsealase koolituse ümberkujundamise planeerimisel ja eesmärkide püstitamisel.

Käesoleva tegevuskava koostamisel kasutatud materjalide loend on esitatud lisas 2.

1.4 Kutseharidussüsteemi SWOT

Tugevused:

- kutsealase koolituse pikaajaline traditsioon ja järjepidevus;
- edukalt muutused läbinud kutseõppeasutused, mida saab kasutada mudelitena;
- põhiosas stabiilne pedagoogiline personal;
- 30% õppekavadest vastavad kutsestandardite nõuetele;
- arenev kutsevalifikatsioonisüsteem, mis on aluseks õppekavade väljatöötamisel;
- koostöö tööandjate ja kohalike omavalitsustega;
- arenev rahvusvaheline koostöö.

Nõrkused:

- väheefektiivne juhtimistegevus;
- vähene innovatiivsus;
- kutseõppeasutuste ülepaisutatud koosseisud ja juhtimisstruktuurid;
- kutseharidussüsteemis töötavate inimeste ülemäärane alalhoidlikkus ja lahenduste rutiinsus, mis ei võimalda kohaneda kiirete muutustega piiratud ressursside tingimustes;
- muutuste läbiviijate väike hulk;
- kutseõppeasutuste ülemäärane tähelepanu põhitegevusega mitte seotud majandustegevusele;
- hoonete haldamiseks kulub aastas üle 20 % rahalisest ressursist aastas, seejuures kuni ¼ kogu õppehoonete pinnast ei ole otseselt õppetöös rakendatud.

Võimalused:

- regionaalpoliitika raames suurendatavad investeeringud loovad eeldused uute töökohtade tekkeks ning neile vastavate koolitusvaldkondade väljaarendamiseks;
- soodsamad tingimused investeeringute tulekuks kutseharidussüsteemi ja regiooni;
- teadlikumate noorte inimeste tulek tööturule;
- kutsehariduse maine tõus;
- noorte perspektiivsete inimeste tööleasumine kutseharidussüsteemis;
- koostöö sotsiaalsete partneritega.

Ohud:

- inimeste- vahelised pinged, mis pärsivad arengupüüdlusi;
- ebaadekvaatsed otsused ressursside kasutamisel, mis ei võimalda kohaneda muutustega tööturul;
- hetkeprobleemide lahendamine, pinnapealsed muutused;
- negatiivsete näidete võimendamine ning nende põhjal kogu kutseharidussüsteemi kohta üldistuste tegemine.

1.5 Kaugemad eesmärgid – aastaks 2004

Kutseharidussüsteemi missiooni täitmiseks on aastatel 2001 kuni 2004:

Prioriteet 1: Õppimisvõimaluste tagamine:

1. kuni 18-aastastele noortele koos võimalustega noorte huvidele ja võimetele vastavate õppekavade valikuks, et hõlbustada üleminekut koolist tööellu.

Tulemus:

- kutsealase koolituse võimalus on olemas 50% põhikooli lõpetanute vanuserühmast (sh kutsealane eelkoolitus gümnaasiumis) ja 50% keskkooli lõpetanutest, k.a erivajadustega õpilastele;
- toimib kutse- ja karjäärinõustamise süsteem noortele, koolides töötavad professionaalse ettevalmistusega nõustajad;
- ettevõtetes töötavad professionaalse ettevalmistusega praktikajuhendajad, ettevõttepraktika tingimused reguleeritakse õppeasutuse ja ettevõtte vahelise lepinguga;
- ettevõttepraktika korraldatakse kooskõlastatult tööandjatega selleks loodud töökohtadel ettevõtetes, mis on kutsenõukogude poolt välja valitud;
- kutseõppekeskused korraldavad koostöös gümnaasiumidega kutsealast eelkoolitust gümnaasiumide õpilastele (lisa 3);
- väljalangevus kutseõppeasutustest on vähenenud 8%-le;
- kutseõppeasutused võimaldavad koostöös tööandjatega kutsealast algkoolitust põhihariduseta noortele (lisa 4);
- õpilaste arv kutseharidussüsteemis kasvab 2004/05 õ/a-ks 35% võrra.

2. jätkuõppe korraldamine täiskasvanutelele kutsekvalifikatsiooni kõrgemate tasemete omandamiseks.

Tulemus:

- kutseõppekeskused võimaldavad koostöös tööandjate ja tööhõiveametitega vastavalt arendatavale kutsekvalifikatsioonisüsteemile tööalast täienduskoolitust täiskasvanutele;
- kutseõppeasutustes on täiskasvanutele loodud regionaalsest tööjõuvajadusest tulenevalt kutsealase esma- ja ümberõppe võimalused.

Prioriteet 2: Õppe kvaliteedi kindlustamine

1. Kaasaja nõuetele vastava õpetajakoolituse ning pedagoogide täienduskoolitussüsteemi väljaarendamine.

Tulemus:

- toimib kutseõppeasutuste ja tööandjate vaheline koostöö kutseõpetajate erialaseks stažeerimiseks ettevõtetes ning õpetajate atesteerimiseks;
- kõrgkoolid pakuvad paindlikke õppimisvõimalusi kõrge erialase kvalifikatsiooniga praktikutele kutsepedagoogika valdkonnas;
- esimesed välisriikides täiendus- ja jätkukoolituse läbinud noored kutsehariduse asjatundjad on tulnud tagasi Eestisse, et alustada tööd ekspertide, analüütikute ja/või koolitajate koolitajatena;
- kõik õpetajad on omandanud AO kutsetunnistuse infotehnoloogia valdkonnas.

2. Õppekeskkonna moderniseerimine ning õppekavade sisu kaasajastamine õpetuse kvaliteedi vastavusse viimiseks tööturu nõudmistega.

Tulemus:

- Töötavad 8 kutseõppekeskust, kus on ajakohastatud õppebaas ja õppekavad, kvalifitseeritud õpetajad ja tihe koostöö sotsiaalsete partneritega:
 - 3 Tallinnas – tehnika, tehnoloogia, majandus, ehitus, logistika, side, kommunikatsioon;
 - Kohtla-Järvel, Narvas – tehnika, tehnoloogia, keskkonnahoid, teenindus;
 - Kagu-Eestis – tehnika, teenindus, majandus;
 - Kesk-Eestis – ehitus, teenindus, tehnoloogia, maamajandus;
 - Saaremaal – hotelli - ja majutusteenindus;
- kutseõppekeskuste süsteem tagab kõigi kutseõppeasutuste õpilastele kaasaegse õppebaasi kasutamise võimaluse;
- 30% praegustest riigikutseõppeasutustest on munitsipaliseeritud ja/või eraõiguslikud;
- kõigis kutseõppeasutustes on olemas vajalik õppebaas ja internetiühendus ning välja arendatud internetipõhise õppe võimalused;
- kasutuses on laiapõhjalised, moodulprintsiiibil üles ehitatud kutsestandardite nõuetele vastavad õppekavad, mille õpetamiseks on õpetajad saanud vajaliku koolituse;
- riigikeele (vene õppekeelegrauppid) ja erialase võõrkeelte õpetuse mahtu on õppekavades suurendatud kaks korda;
- kõikides kutsekeskhariduse taseme õppekavades on rakendunud töösuhete, ettevõtluse ja ühistegevuse aluste moodulid, mille kasutamiseks ja arendamiseks on õpetajad saanud vastava koolituse;
- õpetaja ametikoha ja õpilaste suhtarv on 1:16, keskhariduse baasil on õppija auditoorse töö maht 25 tundi ja põhikooli baasil 30 tundi nädalas;

- kutseõppeasutustes töötavad erialase kõrghariduse ja praktilise töökogemusega kutseõpetajad, noorte õpetajate osakaal on hakanud kasvama, rohkem kasutatakse koolis tunniandjatena spetsialiste/praktikuid ettevõtetest, üksikute teemade või nende osade õpetamisel;
- kõik kutseõppeasutuste juhid on professionaalse, juhtimisalase ettevalmistusega.

3. Kutsekõrghariduslike õppekavade juurutamine.

Tulemus:

- tehnika ja tehnoloogia valdkondades toimub kutsekõrghariduslik õpe Tallinnas, Tartus, Kohtla-Järvel, Jõgevamaal, Võrumaal, Raplamaal;
- humanitaar-, tervishoiu- ja sotsiaalvaldkondades toimub kutsekõrghariduslik õpe Tallinnas, Tartus, Kohtla-Järvel, Lääne-Virumaal;
- majanduse ja teeninduse valdkondades toimub kutsekõrghariduslik õpe Tallinnas, Lääne-Virumaal, Võrumaal, Järvamaal, Viljandimaal, Saaremaal;
- regionaalsest vajadusest tulenevalt luuakse võimalused kutsekõrghariduslike õppekavade järgi õpetamiseks kutseõppekeskustes, kus toimub ka põhihariduse järgne koolitus, arvestusega, et see on korraldatud samas kutseala valdkonnas.

4. Kutseõppeasutuste töö tulemuslikkuse hindamise ja akrediteerimissüsteemi väljaarendamine, eneseanalüüsi ja tulemuslikkuse hindamise süsteemi toimimine kutseõppeasutustes.

Tulemus:

- õppetöö kvaliteeti ja tulemuslikkust hindavad tööandjate, kutseliitude jt organisatsioonide esindajatest moodustatud akrediteerimiskomisjonid. Komisjoni hinnang on määrav kutseõppeasutusele koolitustellimuse saamiseks;
- kutseõppeasutuses õppekava läbinu sooritab kutsekvalifikatsioonieksami;
- õpetegevuse jälgimiseks ja analüüsimiseks on rakendunud kutseõppeasutustes infosüsteem.

5. Kutseharidussüsteemi juhtimise efektiivsuse tõstmine

Tulemus:

- koolitajate ja tööturu osapoolte vaheline koostöö koolituse korralduse, õpetuse sisu ja koolitusvajaduse ning ressursside kavandamisel on koordineeritud;
- Haridusministeeriumi struktuur ja tegevus on ümber korraldatud, mis võimaldab ministeeriumil keskenduda kutsehariduse poliitika ja strateegia väljatöötamisele ning selle elluviimiseks ressursside ja tingimuste kavandamisele;
- õppeasutuste arendamist suunavad laiapõhjalised koolinõukogud, kus on esindatud tööandjad, töövõtjate esindused, kohalik omavalitsus ja riik;
- õppeasutuste juhtivkoosseisu vähenemine 30%.

6. Seadusandluse kaasajastamine.

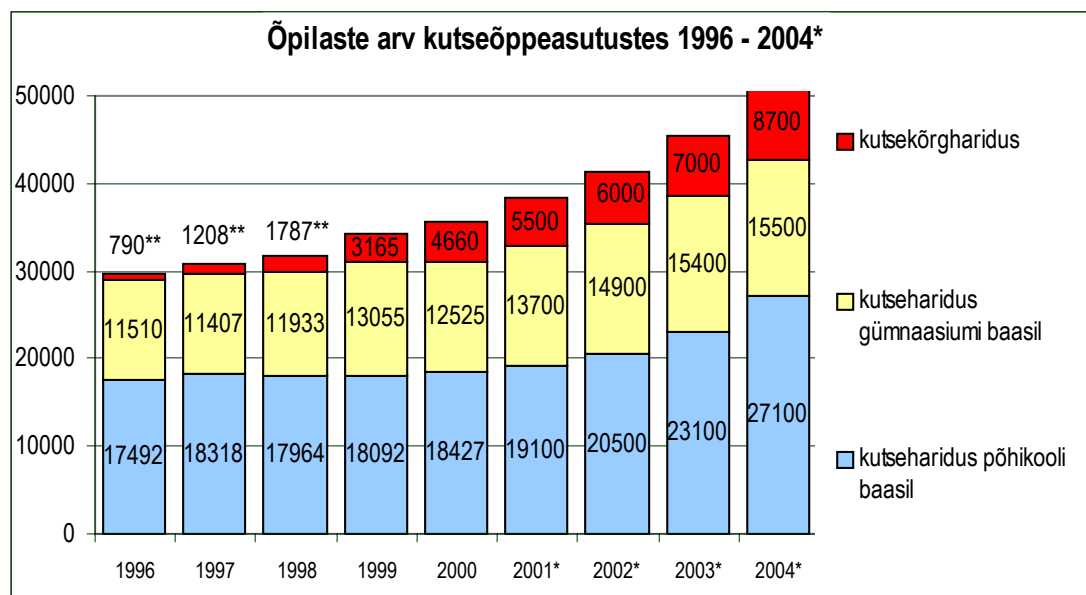
Tulemus:

- vastu on võetud keskhariduse seadus, mis reguleerib ka kutsehariduse sisu küsimusi;
- kõik koolikorralduslikud seadusandlikud aktid on uuendatud tulenevalt keskhariduse seadusest;
- kutsehariduse alusel toimib rahvuslik töötajate kvalifikatsioonisüsteem, regulaarselt toimub koolilõpetajate ja töötajate kvalifikatsioonitaseme hindamine

7. Töötab kutseharidussüsteemi innovaatika keskus, mis tagab vajalikud uuringud, õppekava-alase arendustöö organiseerimise ja oskusteabe vahendamise koolitajatele, kutseenõukogudele, tööandjatele, kutseliitudele

Tulemus:

- kutseharidussüsteem on suunatud tööturu prognoosimisele ja sellest lähtuvale õpetamise õigeaegsele ümberkorraldamisele tulevikus;
- rahvuslike huvide tagamisele kaasaaitamine Eestis ettevalmistatud tööjõu liikumisel Euroopa Liidus, naaberriikides ning mujal väljaspool Eestit;
- toimub korrapärane kutsehariduse ja tööturu suhetele suunatud uurimistöö ning õpetajate meetodiline nõustamine.

*HM, Info- ja statistikatalitus,
Kutsehariduse ja Tööhõive Seirekeskus, 2001

1.6 Töösuunad aastal 2001

Riigi ja ühiskonna kohustus on kindlustada noortele sotsiaalne ja kutsealane valmisolek tööturule minekuks. Koolikohtade arvu suurendamise vajadus tuleneb põhikooli lõpetajate arvu kasvust. Põhikooli lõpetajatest suundub gümnaasiumidesse edasi õppima keskmiselt 70%, 30%-le lõpetajatest tuleb tagada õppimisvõimalus kutsehariduses.

1. Sotsiaalse õigluse ja kutsealase koolituse kättesaadavuse tagamine.

Tulemus:

- õpinguteks **kutsekeskhariduse** tasemel tagatakse koolikohad kogu riigi ulatuses **6400** (kuni 30%) (sh Haridusministeeriumi valitsemisala kutseõppeasutustes **6200**) õpilasele põhikooli lõpetajate vanusegrupist;
- õpinguteks **kutsekeskhariduse** tasemel tagatakse koolikohad kogu riigi ulatuses **7200** (sh Haridusministeeriumi valitsemisala kutseõppeasutustes **5900**) **keskkooli** lõpetanud noorele;
- õpinguteks **kutsekõrghariduse** tasemel tagatakse koolikohad kogu riigi ulatuses **2000** (sh Haridusministeeriumi valitsemisala kutseõppeasutustes **1800**) keskhariduse omandanud noorele;
- **vähemalt 350 erivajadustega noore vastuvõtuks** kutseõppeasutustes luuakse vajalikud tingimused: õpetajad koolitatakse täiendõppe kaudu, arendatakse õppekavasid ning kohandatakse õpikeskkond;
- koolivõrgu korrastamine Jõgevamaal ja Lääne-Virumaal;
- alustatakse gümnaasiumi õpilaste kutsealast eelkoolitust Võrumaal, Viljandimaal, Pärnus, Kohtla-Järvel;
- kutseõppeasutused alustavad koostöös tööandjatega kutsealast algkoolitust põhihariduseta noortele.

2. Õppimisvõimaluste laiendamine kutsekõrghariduse tasemel.

Tulemus:

- kutsekõrghariduse taseme õppekavad on kooskõlastatud kutsenõukogudes;
- õppimisvõimalusi laiendatakse: Tallinnas ärimise, infotehnoloogia, sotsiaal- ja tehnika ja tehnoloogia valdkonnas; Lääne-Virumaal ärimise ja sotsiaalvaldkonnas; Ida-Virumaal keskkonnakaitse ja -hoiu, tehnika- ja tehnoloogia, infotehnoloogia valdkonnas ning Võrumaal puidutöötlemise tehnoloogia ja ärimise valdkonnas.

3. Koolituse sisu kaasajastamine ja töö tulemuslikkuse tõstmine.

Tulemus:

- koostöös kutsenõukogudega valmistatakse ette vähemalt **6 valdkonna õppekava** tehnika ja tehnoloogia, põllumajanduse ning isikuteeninduse valdkondades, mille järgi alustatakse õpetust 1.septembrist 2001.a kutsekeskhariduse tasemel;
- võrreldes 2000/01 õppeaastaga kahekordistatakse 2001/02 õa-l kõrgkoolides erialase kõrghariduse ja praktilise töö kogemusega inimestele kutsepedagoogilise ettevalmistuse omandamiseks 40 AP õpetajakoolituse vastuvõtu mahtu;;
- kutseõppeasutustes, kus 2000.a töötati välja valdkonna õppekavad, toimuvad sama valdkonna teiste koolide pedagoogide kutse-, eri- ja ametialase kvalifikatsiooni tõstmise kursused;
- Ida-Virumaal töötavate vähese riigikeele oskusega kutseõpetajate keeleoskuse tõstmiseks on koostöös kõrgkoolidega ette valmistatud tingimused keeleõpetuse korraldamiseks;
- uus kutseõpetajate atesteerimissüsteem rakendub 2001/02 õ/a-st, kutseõpetajate regulaarne erialane stažeerimine toimub tööandjate juures 2000/01 õ/a-st;
- kutseõpetajate palgakorralduses võetakse 1.sept. 2001.a kasutusele töö tulemuslikkuse arvestamise printsiip;
- kutseõppeasutuste nõukogus osalevad ettevõtjad tööandjate alaliitude esindaja mandaadiga.

4. Ressursside tõhusam kasutamine.

Tulemus:

- kutsekeskhariduse tasemel prognoositakse õpilaste arvu kasvu keskmiselt 8% aastas (e 35% võrra 2004/05 õ/a-ks), seejuures ei suurendata õpetajate ametikohtade arvu, vaid rakendatakse olemasolevate kutseõpetajate potentsiaali efektiivsemalt.
- õpetajate auditoorse töö osakaal üldisest tööajast on vähenenud õpilaste iseseisva töö mahu kasvu arvel;
- kaasaegsete õppebaaside kasutamine teiste kutseõppeasutuste samas valdkonnas koolitatavate õpilaste poolt
- õppetöökst mittevajalikust infrastruktuurist loobumine.

1.7 Kutseõppeasutuste võrgu ümberkorraldamine 2001 – 2004.a.

Kutseõppeasutuste võrgu ümberkorraldamisel on Haridusministeerium lähtunud vajadusest kiirendada koolituse kvaliteedi ja tulemuslikkuse tõusu. Selleks on vaja koondada ressursid süsteemi arengut kiirendavatele tegevussuundadele, luua eeldused paremate inim- ja raharessursside kaasamiseks kutsealasesse koolitusse, vähendada kutseõppeasutuste haldamiskulusid ja suurendada haldussuutlikkust.

Kutseõppeasutuste võrgu ümberkorraldamiseks on analüüsitud majanduse, sotsiaalsfääri ja tööturu arengu trende nii üleriigiliselt kui ka piirkonniti. Sellest tulenevalt on koostatud prognoosid koolituse valdkondade ja nende paiknemise kohta. Kutseõppeasutuste võrgu ümberkujundamiseks hinnatakse täiendavalt koos tööandjate, töövõtjate, kohaliku omavalitsuse ja riigi esindajatega koolitusvõimalused (koolikohad), õppeasutuse erialase kõrgharidusega kutseõpetajate ja õppebaaside vastavus õppekavale lähtudes piirkonna arengu vajadustest. Kutseõppekeskuste arendamisel välditakse kutseala valdkondades õpetuse dubleerimist regiooni piires, arendatakse personali ja kaasaegset tippasemel õppebaasi põhiliselt ühes valdkonnas, et kasutada kvalifitseeritud õpetajaid, materiaalseid vahendeid ning raha ökonoomselt ja efektiivselt.

Kutseõppeasutuste võrgu ümberkorralduse etapid:

I – 2001 Tartu (3 õppeasutuse munitsipaliseerimine), Lääne-Virumaa; ettevalmistused kutsekõrghariduslike õppekavade õpetamiseks kogu süsteemis.

II – 2002 – 2004 Kesk-Eesti, Tallinn.

Kutseõppeasutuste võrgu ümberkorraldamisel tekivad:

1. Kutseõppekeskused – kutseõppeasutus või kutseõppeasutuste ühendus kui õppe- ja arenduskeskus, kus toimub:

- esmakoolitus kutsekeskhariduse tasemel nii põhi kui keskhariduse järgselt ja/või kutsekõrghariduse õppekavade alusel;
- täiskasvanute koolitus;
- erivajadustega inimeste koolitus;
- kutsenõustamine;
- teiste samas valdkonnas töötavate kutseõppeasutuste õpetajate ja õpilaste koolitamine ning nendele õppebaasi kasutamise tagamine;
- teiste õppeasutuste õppekavaarenduse juhendamine;
- piirkonna väike-ettevõtjate nõustamine
- õppekava arendus ning regiooni tööturu analüüs.

Arvestades regionaalseid vajadusi ja haldusterritoriaalset reformi, võib kutseõppekeskus välja areneda õppeasutuste ühenduseks, kus keskhariduse tasemel toimub nii kutse- kui ka üldhariduslik koolitus. Maapiirkondades kujunevad kutseõppekeskused ka ettevõtlusalasteks inkubatsioonikeskusteks väike-ettevõtlusele.

2. Spetsialiseeritud õppeasutused – iseseisev õppeasutus, kus koolitus toimub ühes (või kahes) kindlas kutseala valdkonnas

Kutseõppeasutused võivad olla kas riiklikud, munitsipaalsed või eraõiguslikud.

Aastaks 2004 arendatakse välja toimivad kutseõppekeskused alljärgnevatel piirkondades ja piirkonnale vajalikes koolitusvaldkondades:

- Põhja-Eesti - tehnika, tehnoloogia; majandus, logistika, side ja kommunikatsioon;
- Kirde-Eesti - tehnika ja tehnoloogia, keskkonnateenindus; teenindus;
- Kagu-Eesti - tehnika ja tehnoloogia, majandus;
- Kesk-Eesti - ehitus, teenindus, tehnoloogia, maamajandus ;
- Lääne Eesti - hotelli- ja majutusteenindus.

1.8 Meetmed püstitatud eesmärkide saavutamiseks*

*Vahepealsete aastate eesmärgid täpsustatakse ja fikseeritakse iga aasta alguseks tulenevalt saavutatud tulemustest. Rahaline ressurss täpsustatakse igal aastal riigieelarve menetlemise käigus. Rahalised ressursid on kavandatud eksperthinnangutena, lähtudes ekspertide ja asjatundjate seisukohtadest.

Ülesanne	Hetkeseis	Tulemus 2001	Tulemus 2004	Ressursid
I ÕPPIMISVÕIMALUSTE TAGAMINE				
1. Õpilaste arvu kasv 8% aastas (riigi- ja era- kutseõppeasutustes)	26% põhikooli lõpetajatest 27% keskkooli lõpetajatest	kutsekeskharidus: kuni 30%-le põhikooli lõpetajate vanusegrupist, 6400 (sh HM 6200) kohta keskharidusega noortele 7200 (sh HM 5900) kohta; kutsekõrgharidus: 2000 (sh HM 1800) kohta	50% põhikooli lõpetanute vanuserühmast (sh kutsealane eelkoolitus); 50% keskkooli lõpetajatest	2001: 353,755,600 2002: 400,000,000 2003: 463,000,000 2004: 527,000,000
Õpilaste arv 2002.a: 30872 (õpilased 2000/01õa) – 9345 (lõpetajad 2001) + 13435 (vastuvõtt 2001) – 12450 (lõpetajad 2002) + 15000 (vastuvõtt 2002) – 11% (väljalangevus) = 33400. Õpilaskoha maksumus - 10604 krooni. Lisaks on arvestatud vahendeid erikutsekoolidele, erakoolidele toetusteks, õpilaste stipendiumiteks ja sõidukulude kompensatsiooniks ning kutsekõrghariduse õpilaskoha maksumuse etapiliseks suurendamiseks.				

Ülesanne	Hetkeseis	Tulemus 2001	Tulemus 2004	Ressursid
2. õppimisvõimaluste tagamine erivajadustega õpilastele	250 kohta	vähemalt 350 kohta	kõigile soovijatele	
3. Kutsealane algkoolitus põhihariduseta noortele	1 grupp	4 gruppi	10 gruppi	2001: 2002: 90,000 2003: 120,000 2004: 150,000
4. Kutsealane eelkoolitus gümnaasiumi õpilastele	1 grupp	6 gruppi	100 gruppi	2001: 2002: 500,000 2003: 1,000,000 2004: 1,500,000
5. Riigivara majandamine	14 m ² õpilase kohta	moodustatakse haldusbüroo	11 m ² õpilase kohta	2001: 72,122,820 2002: 72,000,000 2003: 72,000,000 2004: 72,000,000
6. Täiskasvanute koolitus	täiskasvanute koolitus toimub ebaregulaarselt	täiskasvanute koolituse seaduse muutmise seadus, koolituse laiendamine	koordineeritud koostöö tööturu osapooltega kogu süsteemis	2001: 21,700,000 2002: 22,000,000 2003: 24,000,000 2004: 26,000,000
KOKKU I				2001: 447,577,000 2002: 494,590,000 2003: 560,120,000 2004: 626,650,000

II ÜMBERKORRALDUSTE KIIRENDAMISEKS

ÕPETUSE KVALITEEDI TÕSTMISEKS

7. Kutse- ja karjäärinõustamise süsteemi loomine	süsteemi kavandamine, nõustajate koolitusprogrammi koostamine	nõustajate koolitamine algab	koolides töötavad professionaalse ettevalmistusega nõustajad	2001: 2002: 700,000 2003: 700,000 2004: 700,000
8. Ettevõttepraktika korraldamine	toimub; praktikajuhendajate koolituskavade koostamine	algab praktikajuhendajate koolitamine	ettevõtetes töötavad professionaalse ettevalmistusega mentorid	2001: 2002: 400,000 2003: 500,000 2004: 700,000
9. Õppekavade arendamine	30% õppekavadest vastab kutsestandardite nõuetele	kinnitatakse 10 valdkonna õppekava	kõik uued õppekavad (42 valdkonda)	2001: 590,000 2002: 600,000 2003: 600,000 2004: 600,000
10. Ettevõtluse, töösuhete, ühistegevuse aluste õpetamine	ettevalmistused – õppekavade koostamine	õpetuse alustamine	on kõigis õppekavades, õpetus toimub	2001: 500,000 2002: 8,000,000 2003: 8,000,000 2004: 8,000,000
11. Arvutid ja internet	arvutiklassid ja internetiühendus on olemas kõigis koolides	arendatakse välja internetipõhise õppe põhimõtted, alustatakse õpetamist	kutseõppeasutustes on vajalik õppebaas ja internetiühendus, õpe toimub	2001: 379,000 2002: 500,000 2003: 600,000 2004: 700,000
12. Riigikeele ja erialaste võõrkeelte õpetamine suuremas mahus	õpetajate ja õppekavade ette valmistamine	alustatakse kutseõppekeskustes	mahtu on kõigis õppekavades suurendatud kaks korda, õpe toimub	2001: 49,610,000 2002: 53,000,000 2003: 65,000,000 2004: 70,000,000
13. Õppeasutuste võrgu korrastamine	8 ühendatud õppeasutust	kutseõppekeskuste arendamine: Narva, Kohtla-Järve, Viljandi, Väimela, Tallinn, Saaremaa	30 % riigikutseõppeasutustest munitsipaliseeritud / eraõiguslikud	
14. Õppekeskkonna kaasajastamine	investeeringute kavandamine, prioriteetide määramine	keskuste eelisarendamine, investeeringute suunamine kutseõppekeskustesse	kõigil õpilastel on kaasaegse õppebaasi kasutamise võimalus	
15. Tulemuslikkuse hindamine	kutseseadus vastu võetud, ettevalmistused Kutseõppeasutuse seaduse muutmiseks	kutsehariduslike riiklike eksamite asendamine kutse-kvalifikatsioonieksamitega	kutsekvalifikatsioonieksamid koolituse läbinutele	2001: 2002: 400,000 2003: 600,000 2004: 900,000

Ülesanne	Hetkeseis	Tulemus 2001	Tulemus 2004	Ressursid
16. Innovaatika-keskuse rajamine	SA Eesti Kutsehariduse Reform töötab EL programmidega	HM struktuuri muutmine, SA funktsioonide laiendamine	töötab kutsehariduse innovaatikakeskus	2001: 6,770,000 2002: 7,000,000 2003: 8,000,000 2004: 8,000,000
17. Õpetaja ametikohtade arvu optimeerimine	õpetaja ametikoha / õpilase suhe on 1:12	1:13	1:16	-
18. Õpilase auditoorse töö mahu vähendamine	35 tundi nädalas	alustatakse vähendamist	keskhariduse baasil 25 tundi; põhikooli baasil 30 tundi nädalas	vabanev ressurss kasutatakse töö tulemuslikkuse stimuleerimiseks
19. Väljalangevuse vähendamine	13% aastas	12%	8%	-
20. Õpetajate haridustaseme tõstmine	75% kõrgharidusega	kutsepedagoogiline koolitus erialase kõrgharidusega inimestele, 40 AP	kõik pedagoogid on kõrghariduse ja erialase praktilise töö kogemusega	2001: 500,000 2002: 500,000 2003: 500,000 2004: 500,000
21. Kutseõpetajate erialane stažeerimine ettevõtetes	toimub oma algatusel	koostöös tööandjatega luuakse vajalikud tingimused	toimub kogu süsteemis: 2 kuud 3 aasta jooksul	
22. Koolijuhtide haridustaseme tõstmine	vahetunud 1/3 koolijuhtidest, toimub täienduskoolitus	ühendatud juhtimisega õppeasutustes uued juhid, toimub täienduskoolitus	kõik juhid on juhtimis-alase ettevalmistusega, toimub perioodiline täienduskoolitus	2001: 300,000 2002: 300,000 2003: 300,000 2004: 300,000
23. Noorte kutsehariduse asjatundjate täienduskoolitus välisriikides	inimeste valik suunamiseks, kokkulepete sõlmimine	koostöös kõrgkoolidega suunatakse õppima välisriikidesse	on alustanud tööd uurijate ja/või koolitajate koolitajatena	2001: 900,000 2002: 900,000 2003: 900,000 2004: 900,000
KOKKU II				2001: 58,649,000 2002: 72,300,000 2003: 85,700,000 2004: 91,300,000
KOKKU I & II				2001: 506,226,000 2002: 566,890,000 2003: 645,820,000 2004: 717,950,000

Riigieelarvest planeeritakse vahendeid:

2001.a.	506,226,000
2002.a	566,890,000
2003.a	645,820,000
2004.a	717,950,000

S.h. täiskasvanute koolituseks (pt 6) õppeasutuste omatulu arvelt:

2001.a	19,000,000
2002.a	20,000,000
2003.a	22,000,000
2004.a	24,000,000

Riigikeele ja võõrkeele õppeks (pt.12) lisamalus taotletakse raha integratsioonivahenditest.

Innovaatikakeskus rahastatakse Haridusministeeriumi poolt antud ülesannete täitmise osas riigieelarvest, rahvusvaheliste ja muude projektide osas erinevate rahastamisallikate kaudu.

Kutseharidussüsteemi rahastamine – eelarvestrateegia

Haridusministeeriumi ülesanne on välistada hariduskulude eelarvepoliitiline lühinägelikkus ning keskenduda koolitussüsteemi arengu jätkusuutlikkusele ja püsivusele. Sellega tagatakse koolituse tulemuslikkuse tõus. Kutsealase koolituse kulude katmiseks 2001 – 2004.a tagatakse üheaegselt kulutuste kokkuhoid vahendite ratsionaalsema ja tõhusama kasutamise ning koondatakse ressursid prioriteetsetesse valdkondadesse, tagamaks hariduspoliitiliste eesmärkide teostumise. Lähiaastatel mõjutavad kutseharidussüsteemile rahaliste vahendite planeerimist mitmed tegurid:

1. kavandatud **õppijate arvu kasv**, mis tuleneb vajadusest tagada kõigile noortele esmase kutsealase koolituse võimalus, et saavutada nende sotsiaalne valmisolek ühiskonnas ja tööturul konkureerimiseks ja ettevalmistus edasisteks õpinguteks. Konkurentsivõime kindlustab koolituse sisu kaasaegsus ja selle vastavus nõutavale kvaliteedile. Selle tagamiseks kavandatakse investeeringud pedagoogilise personali ja juhtide kvalifikatsiooni tõstmiseks läbi täiendus- ja esmakoolituse, õppekavade ja koolide õppebaaside pidevaks arendamiseks;
2. **kutseõppekeskuste** kiire väljaarendamise vajadus, mis on piirkonna majanduse ja sotsiaalse arengu tagamise eeldus. See nõuab lähiaastatel mahukaid investeeringuid õppekeskkonna kaasajastamiseks, pedagoogide erialase kvalifikatsiooni tõstmiseks, tööturu arengute prognoosimiseks ja kutsehariduse-alaste uuringute läbiviimiseks.

Ümberkorralduste kiirendamiseks nähakse ette kutseõppekeskuste **ennakfinantseerimine**, et tagada kutseharidussüsteemi jätkusuutlik areng (õppebaaside kaasajastamine, varustamine IKT ja kaasaegsete tehniliste õppevahenditega, õppeasutuste raamatukogudele uusima erialase teabematerjali hankimine, osalemine rahvusvahelistes ja EL programmides, õppekavadega tehtav arendusteöö).

Sihtasutus Eesti Kutsehariduse Reform, Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse ja tööandjate esindajad koordineerivad koostöös kutseõppekeskuste arendustegevust. Laiapõhjaliste kooli nõukogude moodustamine soodustab tööturu osapoolte koostööd õppetegevuse tulemuslikkuse saavutamisel. Kutseõppekeskuste tegevus on lisaks õppetegevusele suunatud teiste õppeasutuste arendamise toetamisele.

3. kutseharidussüsteem on Eestis valdavalt riiklik, enamuse õppeasutuste omanik on riik. Arvestades kaasaegse kutsealase koolituse kallidust, kiireid muutusi tööturul ja töö iseloomus, on kavandatud lähiaastatel muuta osade koolide omandivormi (munitsipaal-, eraõiguslik) ja kaasata enam kolmandat sektorit koolitusega seotud küsimuste lahendamisse. Kutseharidussüsteemi haldussuutlikkuse tõhustamiseks nähakse ette süsteemi juhtimise ja haldamise ümberkorraldamist alates 2001.a.

2000.a kuulub finantseerimisele 468 913 m² õppepinda, mis moodustab 78% üldpinnast (üldpind 602 460 m²). Õppepinnana on võetud arvesse pinnad, mis on õppetöös otseselt kasutusel. Õppepinda vähendatakse koolide ühendamise kaudu, mille käigus vabanevad eelkõige hooned, mis ei ole otseselt seotud õppetöö korraldusega (tehnilised infrastruktuuri objektid jm). Vähendatakse ka õppehoonete arvu. Vabanenud vahendid suunatakse õppetöö sisu kaasajastamiseks, õpikeskkonna paremustamiseks ja õppetöö

logistiliseks ümberkorraldamiseks. Kutseõppeasutuse põhitegevusest saadav lisatulu suunatakse õppe sisu arendamiseks.

Aastatel 2001 – 2004 on kavandatud tõhustada riigivara majandamist. 2004.a on ühe õppija kohta 14 m² üldpinda ja 11 m² õppepinda – vähenemine 25 – 30% võrreldes 2000.a, taolisel moel on võimalik koolitada suurem arv õppijaid ühe pinnaühiku kohta. Õpilaste arvu kasv õppepinna ühiku kohta toob kaasa jooksva remondi kulude suurenemise.

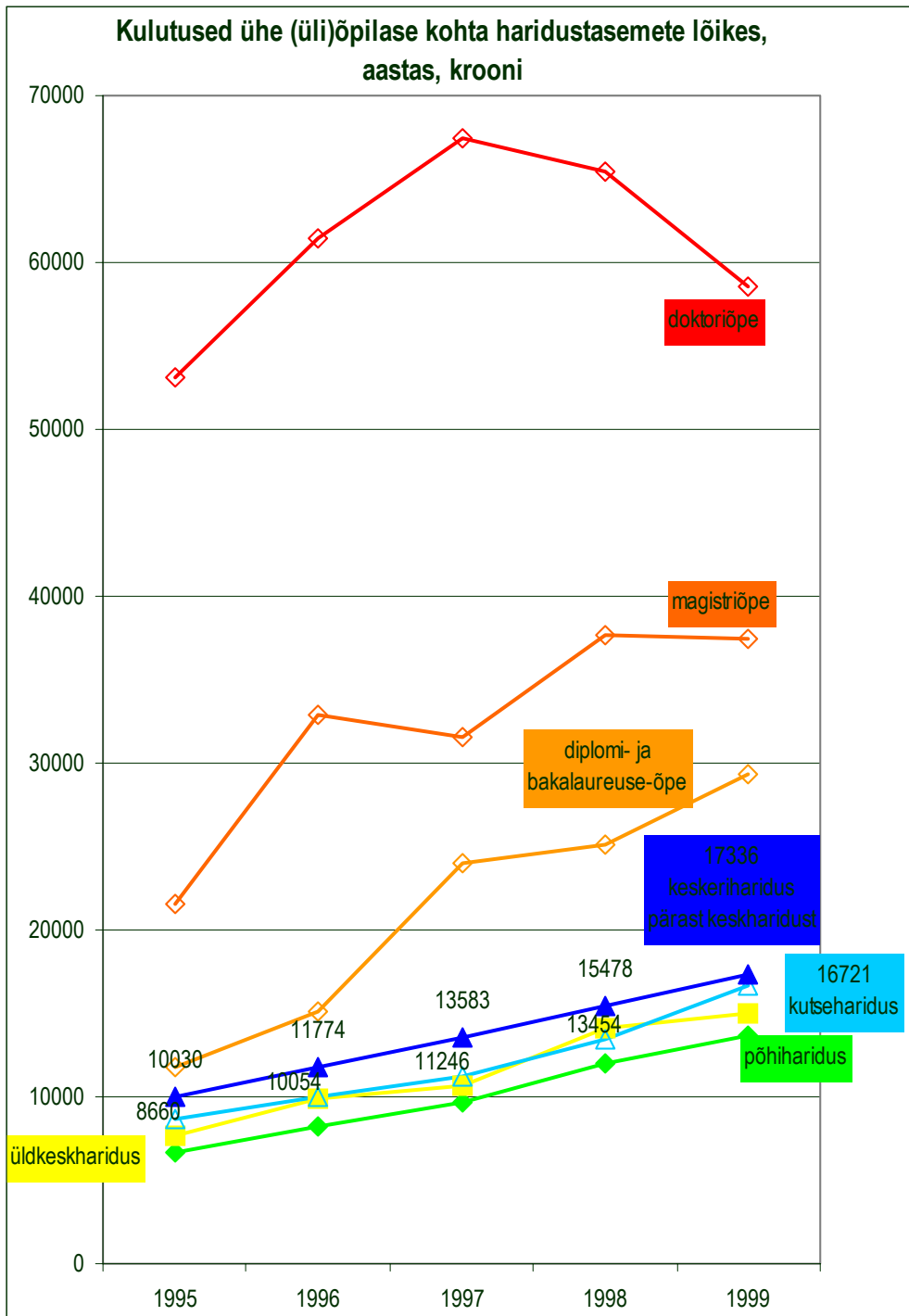
4. kutsekeskhariduse taseme vastuvõtu mahust 30% on vene õppekeelega noored. Neile võimaldatakse täiendav riigikeele õpe. 2001.a on kavandatud õppekavades eesti keele täiendav õpe 25% vene õppekeelega vastuvõetutest. 2004. aastaks laieneb see kõigile vene õppekeelega õpilastele. Kulude arvestamise aluseks on võetud õpilaskoha maksumuses pedagoogide töötasu koos sotsiaalmaksuga, majandamis- ja õppevahendite kulu 6- kuulise õppemooduli läbimiseks.

Eesmärgiga tagada koolitatud tööjõu vaba liikumine Euroopas, on vaja suurendada võõrkeelte õpetamise mahtu kutsekeskhariduse tasemel. 2001.a. on ette nähtud kahekordistada võõrkeelte õpet 25% vastuvõetutest (praegu õppekavades 6 õppenädalat põhihariduse järgse kutsekeskhariduse tasemel). 2004.a. laieneb see kõigile vastuvõetud õppijatele.

5. tööturu uuringute ja tööandjate väidete põhjal on praegu tööturule vaja 30 tuhat IKT oskajat. IKT oskajaks loetakse inimest, kellel on vähemalt tugiisiku kvalifikatsioon või rohkem IKT alaseid teadmisi-oskusi. Tänapäevane vajadus kõrgharidusega spetsialistide järele on eksperthinnangute alusel kaetud (IT seltsi seisukoht 2000 a.). Vaja on ca 20000 inimest meistri, oskustöölise ja tehniku tasemel. Uued nõuded seab tööturu ennustatav kasv 18 – 20% aastas (EITO 2000). Seetõttu on kõrgharidusega spetsialistid sunnitud tegema paljudel juhtudel “sinikraede tööd” “valgekraede töö” asemel. Lisandub kogu sektori kasvust tingitud struktuurne ja mahuline uue tööjõu vajadus. Tulenevalt eeltoodust on kavandatud olemasoleva IKT-alase õppebaasi tehniliselt tasemel hoidmiseks ja õpilaste arvu prognoositud kasvust tingitult täiendavad kulutused. 1 arvutikoha maksumuseks on arvestatud 2000 krooni, mis sisaldab ühe arvuti 15–kohalises arvutiklassis koos kohaliku võrgu ja tarkvara soetamisega. 2001.a on kavandatud kulutusi 2,4 miljonit krooni. Järgnevatel aastatel on ettenähtud kasv 10 - 15% aastas.
6. 2001 – 2004.a jätkatakse kutseõppeasutuste rahastamist läbi õpilaskoha maksumuse, mis on aluseks õppekulude arvestamisel haridustasemeti – kutsekeskharidus põhihariduse järgselt, kutsekeskharidus keskhariduse järgselt ja kutsekõrgharidus.

Õpilaskoha maksumust 2001.a ei suurendatud. Võrreldes 1999.a langes õpilaskoha maksumus 2000.a. 11% ehk 11500 kroonilt 10196 kroonile. Õpilaskoha maksumuse tõus on kavandatud 2002.a 475 krooni võrra (4%) seoses vajadusega suurendada õppevahendite soetamiseks tehtavaid kulusid, mis on tingitud õpilaste arvu kasvust ja vajadusest kindlustada praktilise algõpetuse läbiviimine tarvilike materjalide ja õppevahenditega. Teisalt diferentseeruvad kutsekeskhariduse ja kutsekõrghariduse tasemel õpetavate õpetajate kvalifikatsioonile esitatavad nõuded. Kasvab vajadus suurendada õpetajate, ka ettevõtete töötavate praktikajuhendajate täienduskoolituse mahtu. 2003.a kasvab õpilaskoha maksumus 500 krooni võrra (5%), seoses vajadusega suurendada õppevahendite ja majanduskulu ühe õpilase kohta. Õpilaste arvu kasv on

2003.a kavandatud ligi 30% võrreldes 2000.a. tasemega. Olukorras, kus õpilase iseseisva töö osatähtsus suureneb ja auditoorse õppetöö maht väheneb, on vaja suurendada ja korraldada ümber pedagoogide täienduskoolitust.

*HM, Info- ja statistikatalitus,
Kutsehariduse ja Tööhõive Seirekeskus, 2001

Kasutatud materjalid

- Euroopa Koolitusfond, "Background Study on Employment and Labour Market in Estonia", 1999
-, "Reshaping the Focus of Vocational Teacher and Trainer Training", 1999
-, "Training and Retraining in Regions, 1999
- Eesti, Läti ja Leedu Seirekeskused, "Comparative Analysis of VET Systems and Regulated Professions in Baltic States", 2000
- Eesti Kutsehariduse ja Tööhõive Seirekeskus, Statistiline analüüs tööjõu ja ettevõtluse kohta, Riigi Statistikaameti andmetel
- Haridusministeerium, "Kutsehariduse kontseptuaalsed lähtekohad", 1998
- Haridusministeerium ja Majandusministeerium, "Teadmistepõhine Eesti" Eesti teadus- ja arendustegevuse strateegia, 2000
- Maailmapank, "Ida-Virumaa Regional Development Programme, Opportunities and Constraints", 2000
- OECD, "Educational Policy Analysis", 1999
-, "Thematic Review of the Transition from Initial Education to Working Life", 1999
- Rahandusministeerium, "Eesti majanduse arengukava aastateks 1999 – 2003", 1999
- SA Eesti Kutsehariduse Reform, "Kutseõppeasutuste uuring", 1998
- ja Haridusministeerium, "Eesti puidu ja mööblitööstuse sektoruuring", 1999
- ja Majandusministeerium, "Oskustööjõu kasutamine ettevõtetes", 1999
- ja Majandusministeerium, "Tööjõusituatsioon firmades" 1999
- ja Sotsiaalministeerium, "Eesti metalli-, masina- ja aparaaditööstuse sektoruuring", 2000
- Sotsiaalministeerium, "Eesti Vabariigi tööhõive tegevuskava 2000 IV kv. – 2001", 2000
- Tallinna Tehnikaülikool, "Kutseharidus kui karjääri lähte koht", 1999
- TÜ Majandusteaduskond, "Eesti tööturg ja tööpoliitika", 2000
- ÜRO Arenguprogramm (UNDP), "Eesti inimarengu aruanne", 2000

Kutsealane eelkoolitus gümnaasiumiõpilastele

1. Lähtekoht

Kutsehariduse arendamisel on üks eesmärk noortele kutsealase koolituse võimaluste laiendamise, et tagada sotsiaalne valmisolek tööturule minekuks. Selleks on ettenähtud tagada koolikohad kuni 50%-le põhikooli lõpetanute vanuserühmast. Seejuures ei piirata õppijate haridustee valikuid. Valikute tegemiseks nõustatakse ja tagatakse vajalik informatsioon võimalustest.

Kutsehariduse kontseptuaalsetes lähtekohtades (heaks kiidetud Valitsuse poolt 13.01.1998) nähakse ette, et gümnaasiumi õpilastele luuakse võimalused kutsealaseks eelkoolituseks (vt.Kutsehariduse kontseptuaalsed lähtealused, 6.Kutsehariduse põhialused p.12).

Arvestada tuleb sellega, et noortel on erinevad võimed, soovid ja valmisolekud ettevalmistumisel elus toimetulekuks, õpingute jätkamiseks või tööturul konkureerimiseks. Kuivõrd osa põhikooli lõpetajate valikud ja otsused edasiste õpingute jätkamiseks toimuvad paljuski veel juhuslikult, siis nende huvid ja soovid muutuvad gümnaasiumis õppimise ajal. Gümnaasiumist läheb tööturule 50% noortest, kes ei ole sotsiaalselt ja kutsealaselst ettevalmistuselt selleks valmis.

Ülaltoodust tulenevalt on otstarbekas korraldada üldkeskharidust omandavatele noortele eelkutsealast koolitust. Kvaliteetsel tasemel koolituse korraldamiseks on vajalik õppebaasi, vastava ettevalmistusega õpetajate ja õppekava olemasolu. Kutseõppeasutustes on olemas õppekohad, kutseõpetajad ja õppebaas, ka ühiselamud. Nende kasutamist on võimalik laiendada ka gümnaasiumi õpilaste koolitamiseks. Samasuguse või ligilähedase potentsiaali loomine gümnaasiumide juurde kujuneks liiga kulukaks ja aega nõudvaks. Ja ei ole majanduslikult õigustatud.

Esiteks võimaldab nimetatud lahendus ühelt poolt motiveerida noort omandama haridust ja annab talle võimaluse edasiste õpingute käigus läbida järgmise tasandi õppekavad lühema ajaga. See on kasulik haridussüsteemile ja ühiskonnale, sest võimaldab tõhusamalt kasutada olemasolevaid ressursse (hooneid, õppebaasi, õpetajaid, aega, raha). Teiselt poolt loob see eelduse, et kutsealane koolitus saab tugineda tugevamale üldhariduslikule baasile, mis võimaldab ette valmistada parema kvaliteediga tööjõudu. Laiemate üldteadmiste ja -oskustega tööjõud on vajadusel võimeline kiiresti kohanema muutustega tööturul, neil on parem valmisolek jätkuvateks õpinguteks.

Teiseks on sellise koolituse vältimatuks tingimuseks tihe koostöö kutseõppeasutuse ja üldharidusliku kooli vahel. See aitab kaasa erinevate haridusliikide vaheliste barjääride kadumisele, mis on nii õppijale kui ka ühiskonnale kasulik. Kõrvuti sellega laiendatakse kutsenõustamise võimalusi.

2. Põhimõtted

Keskhariduse taseme **õppekavad on diferentseeritud**, võimaldavad arvestada õppijate individuaalseid iseärasusi ja anda õppijale valiku võimalusi (näiteks reaal-, humanitaar-, tehnika ja tehnoloogia-, sotsiaal-, tervishoiu-, jt alased õppekavad). Keskhariduse taseme õppekavade järgi õppimisel on põhieesmärgiks ettevalmistumine elus toimetulekuks ja õpingute jätkamiseks ning karjääri tegemiseks/elus edukas olemiseks.

Eelkutsealane koolitus gümnaasiumi õpilastele **toimub** põhi- ja keskhariduse riiklikus õppekavas **valikaineteks ette nähtud õppeaja arvelt**

Õpetus korraldatakse tsükliõppena. See võib **toimuda nii gümnaasiumis kui ka kutseõppeasutuses**. Nii keskhariduse kui ka kutsehariduse õppekavad peavad olema **korralduslikult** ühildatavad. Tsükliite ajaline pikkus kutsehariduse õppekavas on 5 õppenädalat, mis seostub 35 õppe-nädalase ja 40 õppenädalase õppeaastaga vastavalt gümnaasiumi (5 kursust) ja kutseõppeasutuse (1 moodul) õppekorralduses. Õppetöö eelkutsealase koolituse õppekava järgi algab augusti viimasel esmaspäeval. Kogu riigis toimub tsükliite vahetumine samal ajal.

Praktiline õpe toimub kutseõppeasutuses ja see võib toimuda **viimase tsükliina õppeaasta lõpul**. Teoreetiline õpetus võib toimuda kas gümnaasiumis või kutseõppeasutuses. See tuleneb õppekava sisust ja õppebaasi võimalustest. Nii teoreetilise kui ka praktilise õpetuse viib läbi vastava kvalifikatsiooniga kutseõpetaja

Õppekava koostab pilootkool (kutseõppeasutus). See peab olema koostatud ja kinnitatud aasta enne õppetöö algust. Eelneva õppeaasta jooksul toimub täiendkoolitus neile kutseõpetajatele, kes hakkavad selle õppekava järgi õpetama.

Rahastamine toimub põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses ette nähtud korras lähtudes õpilaste arvust koolis. **Kaaluda tuleks koefitsientide kehtestamist** gümnaasiumi õppekavadele lähtudes erinevate õppekavade õpetamise kallidusest. Praktiline õpetus, kaetakse pilootkoolide (kutseõppeasutuste) tegevuseks ettenähtud vahendite arvelt.

3. SWOT – noortele eelkutsealase koolituse võimaldamise

Tugevus:

- on olemas seadusandlik baas koolituse arendamiseks;
- toimiv koostöö sotsiaalsete partneritega (tööandjad, kohalik omavalitsus);
- kutsenõukogud on alustanud tööd kutsestandardite ettevalmistamisel;
- koostöö kutseõppeasutuste ja üldhariduslike koolide vahel kohaliku omavalitsuse territooriumil on olemas;
- kutseõppeasutuste rahvusvaheline koostöö;
- on alustatud koolivõrgu korrastamisega, arendatakse välja kutseõppekeskused.

Valupunktid:

- kutseõppeasutuste ja gümnaasiumide juhtide hoiakud on institutsiooni kesksed;
- ressursside kasutamine lähtub konkreetse õppeasutuse huvidest, mitte õppija vajadustest;
- noorte haridustee valikud on juhuslikud;

- õppekavade ebapiisav sidusus keskhariduse tasemel;
- kutseharidus on ühiskonna negatiivse surve all;
- maakonnas on koostöö kutseharidussüsteemi ja üldharidussüsteemi vahel nõrk.

Võimalused:

- kutsealane koolitus muutub noortele enam kättesaadavaks;
- paindlik õppekava ja õppetöö korraldus võimaldavad õppijale valikuid, et saavutada parem sotsiaalne valmisolek elus toimetulekuks ja edasisteks õpinguteks;
- kutsekeskhariduse tasemel läbivad koolituse tugevama üldharidusliku baasiga õppijad, mis võimaldab õppeaegasid lühendada ja olemasoleva ressursiga tulemuslikumalt koolitada;
- kutseharidus muutub atraktiivseks ja koolitusse tuleb motiveeritud õppija;
- ressursse kasutatakse tõhusamalt, mis võimaldab kiirendada koolituse kvaliteedi tõusu;
- haridussüsteemis samal haridustasemel kaovad tugevad piirid haridusliikide vahel.

Ohud:

- inimeste vahelistes suhetes on pinged;
- ei saavutata ühiskondlikku kokkulepet ümberkorralduste läbiviimise teede, võimaluste ja tempode kohta, uuendused jäävad momendi kitsaskohtade likvideerimiseks;
- õpetus gümnaasiumis jääb abstraktseks teaduste aluste õppimiseks ja ei seostu praktilise eluga;
- kutsekeskhariduse tasemel tulevad kutsealast koolitust omandama valdavalt sotsiaalselt tõrjutud noored, kes ei ole huvitatud koolitusest ega töötamisest, kutsealaseks koolituseks eraldatud ressursse ei kasutata efektiivselt.

4. Tulemus

Õppekava läbinud omavad üldteadmised ja -oskused õpitava kutseala valdkonnas, mis võimaldab neil lühema ajaga läbida keskhariduse järgse kutsekeskhariduse õppekava.

5. Tegevused

- 1995 aastast käivitus kutsealane eelkoolitus Ärikoolitusprogrmmi raames ning praegu rakendatakse seda kaheksas gümnaasiumis üle Eesti.
- eelkutsealase koolitusega alustatakse alates 2000/2001 õppeaastast Võrumaal, puidutehnoloogia õppesuunal.
- 2001/2002 õppeaastal laiendatakse kutsealane eelkoolitus Viljandi, Rakvere, Paide, Antsla ja Tallinna kutseõppeasutuste ja gümnaasiumide koostöös
- viie aasta jooksul võiks kutsealane eelkoolitus moodustada kolmandiku gümnaasiumi õppekavadest.
- õppekava koostamisel võetakse aluseks kutseala valdkonna riiklik õppekava (selle puudumisel pilootkoolis väljaarendatud õppekava). Kutsealase eelkoolituse õppekavas nähakse ette kutseala valdkonnas kehtivas kutsestandardis toodud üldteadmiste ja -oskuste omandamine. See on kutsekeskhariduse riiklikus õppekavas kohustuslik osa laiapärgelise baaskutsehariduse omandamiseks.

Kutsealane eelkoolitus põhihariduseta noortele

Probleem

Kinnitatud kutsestandardites on kvalifitseeritud tööjõu madalaim haridustase põhiharidus.

Viimase 10 aasta jooksul on püsinud nende noorte arv, kes põhikooli ei ole lõpetanud, stabiilsena ja lubamatult kõrge (vt. “Ülevaade Eesti haridussüsteemist” 2000. Haridusministeerium, Sihtasutus Eesti Kutsehariduse Reform, lk.26). Selle tulemusena on ühiskonnas 17 – 25 aastaste vanusegrupis praegu üle 20 tuhande noore, kellel ei ole põhiharidust.

Põhihariduse puudumine kitsendab inimesel oluliselt kutsealaste õpingute võimalusi. See loob eeldused kvalifitseerimata tööjõu tekkeks. Tööturu uuringud näitavad, et alg- ja põhiharidusega inimeste osakaal töötute hulgas on kasvanud. See toob kaasa sotsiaalse pinget kasvu. Kasvab rahaliste vahendite vajadus sotsiaalabiks, mis aga ei lahenda noorte töötute ja madala kvalifikatsiooniga tööjõu vähendamise probleemi. Suureneb kriminogeenne keskkond, mille üle kontrolli loomine nõuab järjest rohkem ressursse.

Lahendused antud olukorras tegutsemiseks

Põhihariduse omandamine tuleb tagada, et võimaldada inimestele rakendatus tööturul, st toimetulek elus. Põhiharidust mitteomavate inimeste kontingent jaotub põhimõtteliselt kahte gruppi:

- koolikohustuse eas olevad noored
- koolikohustuse east väljas olevad noored.

Põhirõhk asetatakse ennetavale tööle

alaealine peab põhihariduse omandama. Haridusseadustikus sätestatud põhimõte, et **koolikohustusliku õpilase jaoks on päevane õppevorm**, on õige, kuna õpilasel puudub iseseisva õppimise oskus, võime ja kogemus. Kohustada alaealisi täitma kahte ülesannet – üheaegselt omandama põhiharidust ja õppima kutseõppeasutuses - on ebareaalne.

Koolikohustuse täitmise tagamiseks on olemas täielik seadusandlik lahendus, kaasaarvatud võimalused administratiivsete mõjutusvahendite rakendamiseks. Tuleb tagada kehtiva korra tingimusteta täitmine, mis tähendab esmaülesannet likvideerida põhjused, mitte asetada põhirõhk tagajärgedega tegelemisele.

Esmaste tööalaste oskuste omandamiseks noortele, kes ei oma põhiharidust ja ei ole koolikohustuse eas, tuleb tagada eelkõige põhihariduse omandamine. See toimub täiskasvanute koolitusasutustes õhtuses või kaugõppe vormis, liitklassides. Kutsealast eelkoolitust korraldatakse kutseõppeasutustes ja paralleelselt põhihariduse omandamisega.

Lihtsustatud õppekavad võimaldavad omandada kutseoskusi töötamiseks abitöölise tasemel. Koolituse eesmärgiks lisaks tööalaste oskuste omandamisele on hoiakute kujundamine jätkuvaks õppimiseks, mis tagab elus toimetuleku. Kohalikud omavalitsused koos tööhõivetalitustega annavad informatsiooni koolitusvõimaluste kohta, suunavad ja kontrollivad. Koolituse tellijaks võib olla kohalik omavalitsus, riik tööhõivetalituste kaudu, tööandja, inimene ise. Tööalast koolitust rahastab tellija. Peale kursuste läbimist abistab kohalik omavalitus koostöös tööhõivetalitustega töökoha leidmisel. Riik loob subsideeritud töökohad noortele koolituse läbinutele. Tööalane koolitus sisaldab toimetuleku koolitust töökoha leidmiseks, oma elu kavandamiseks, suhtlemiseks ümbritseva keskkonnaga jm vajalikku iseendaga toime tulemiseks. Noorsoo organisatsioonid tegelevad sellise noorte kontingendi sotsiaalse abistamise ja nende kaasamisega ühiskasulikkusse.